

KJE SO VZROKI NASILJA

V Milanu še vedno zaslišujejo atentatorja Gianfranca Bertolija, ki je prejšnji četrtek vrgel ročno bombo med ljudi pred milansko kvesturo in ubil 23-letno Gabriello Bortolon in ranil nekaj deset ljudi, nekaj med njimi tako težko, da se zdravniki še zdaj boje za njihovo življenje. Atentat je bolešno odjeknil po vsej Italiji in mnogi vidijo v njem znak, da je postalo nasilje pravi rak današnje italijanske družbe, zlo, ki niti nima več določenega političnega ali prevratnega cilja, ampak je postalo že samo sebi namen, izraz sadizma, abnormalne razvnetosti in infantilizma, če ne polne belevosti v političnih zadevah.

Preračunano dejanje

Ni izključeno, da bodo zdravniki in psihologi dognali, da je atentator Bertoli blazen. Toda za blazneže je vendarle ravnal zelo preračunano, ko si je izbral za atentat ravno tisti kraj in tisti čas. V preiskavi je izjavil, da je hotel napraviti »pomor« visokih predstavnikov oblasti. Toda ljudje, med katere je vrgel ročno bombo, niso bili predstavniki oblasti, ampak preprosti ljudje s ceste, nameščenci, delavci, upokojenci, policisti v službi. Po tem se lahko sklepa, da mu v resnici ni šlo toliko za maščevanje nad oblastmi kot pa za to, da z množičnim umorom ne glede nad kom olajša morilsko hotenje in napetost v sebi. Po vsej verjetnosti gre za dejanje neuravnovešenega, a ne blaznega človeka, ki je v življenju odpovedal zaradi pomanjkanja volje do študija, dela in urejenosti, morda tudi zaradi nesposobnosti za omikano sožitje z ljudmi, pa krivde za to ne vidi v sebi, ampak v drugih, ter se je hotel maščevati nad vso družbo.

S to razlago bi se mogoče lahko zadovoljili, če bi imeli opraviti samo z Bertolijevim atentatom. Toda o atentatih beremo dan za dnem in po vsej Italiji. Bombe mečejo ali nastavljaio peklenske stroje ali streljajo s pištolami skrajneži vseh vrst, s skrajne leve in skrajne desnice. Obojim je postal atentat skoraj normalno sredstvo nastopanja, pravi simbol njihovega političnega boja in njihovega pogleda na politiko in na svet. Ni jim več do tega, da bi skušali prepričevati z argumenti. Svoje programe in argumente so omeili na nekaj puhlih fraz o razrednem boju proti meščanski družbi, kapitalizmu itd., ali proti državnim oblastim, ki da popušča pred levimi prevratneži, in jo je zato treba vreči s silo. Doseči oblast — to je cilj obojih. Kaj bo potem, jih ne zanima. Ali bolje rečeno, čisto dobro vedo, kaj bo potem: njihova glavna skrb bo ta, kako si ohraniti oblast, kako si zagotoviti njeno uživanje, in v ta namen se gotovo ne bi ustrašili niti najhujših hudodelstev. Ječe bi bile polne in rablji bi spet dobili delo. Zgodovina uči.

Ali je demokracijo težje prenašati?

Nečesa pa pri vsem tem le ni mogoče razumeti. Kako se je moglo nasilje tako razmah-

niti v državi, kjer vlada pluralistična demokracija in kjer vendarle, kljub vsem birokratskim hipotekam nad njo, vsakdo lahko svobodno pove svoje politično mnenje in se v govorih in tisku, v organizirani ali neorganizirani obliki zavzema za uveljavljanje svojih političnih idej, pa naj bodo še tako anahronistične in neumne. Toda glede na to, da je bilo v dobi fašizma v Italiji v javnosti mnogo manj odpora proti oblastem, kakor ga je danes proti demokraciji vladavini, in da ni bilo atentatov in ne stavk, kljub tedanji zelo nizki življenjski ravni in izkoriščanju delovnih ljudi, in glede na to, da je tudi danes v državah s totalitarnimi režimi manj nasilja in odpora v obliki stavk ali demonstracij, bi se dalo sklepati, da je pluralistična, večstrankarska demokracija za velik del ljudi manj znosna kakor totalitarna vladavina in jo težje prenašajo. Znosnejša jim je bila revščina pod fašizmom kakor sorazmerno visoka življenjska raven, ki jo je ustvarila in zagotovila delovnemu človeku demokracija. Po dosedanjih izkušnjah lahko sklepamo, da bi val nasilja takoj upadel, če ne prenehal, če bi prevzela oblast kaka totalitarna skupina in jo začela izvajati z brezobzirnimi metodami, s procesi, zapiranjem, prepovedmi vseh vrst, z zatiranjem tiskovne svobode, s prepovedjo

strank. Zelo verjetno bi prenehali tudi sindikalni boji, kot bi pihnil. Sindikati bi postali državna organizacija in sindikalni funkcionariji bi se spremenili v vladne priganjače in propagandiste, kakor so bili pod fašizmom in kakor so drugod še danes.

Človek ni rojen za svobodo?

Vse to vzbuja v človeku grenke občutke in ga navdaja s pesimizmom. Težko se je namreč izogniti zaključku, da človek ni rojen za svobodo, ampak za hlapčevanje, in da ga neka nepojmljiva sila v njem samem priganja, da uniči lastno svobodo, srečo in blaginjo ter se izroči v roke tiranom.

Toda morda bi bil to vendarle prenagel in preveč pesimističen zaključek, kajti zgodovina uči, da je demokracija vendarle tista oblika vladavine in družbe, ki omogoča in zagotavlja najhitrejši napredek za najmanjšo ceno. Evropa in Amerika bi danes ne bili sredi takega skoraj fantastičnega razvoja in bi ne uživali take blaginje, kakor jo uživata, če bi bili ostali pri političnih oblikah absolutizma ali če bi se bili dokončno vdali totalitarnim skušnjavam modernega časa. O tem ni mogoče dvomiti. Zato lahko sklepamo, da današnjega sovraša (Nadaljevanje s 7. strani)

Novo v novi jugoslovanski ustavi

Parlamentarna komisija, ki je imela nalogo izdelati novo jugoslovansko ustavo, je te dni predložila svoj osnutek svetu narodov zveznega parlamenta. Osnutek bo prišel potem v javno obravnavanje in upajo, da bo nova ustava lahko dokončno sprejeta že letošnjo jesen.

Osnutku je priložil Kardelj razlago, ki natančneje osvetljuje značilnosti in posebnost te pete jugoslovanske povojne ustave. Razlagal pa jo je tudi v seriji predavanj po ljubljanski in beograjski televiziji. Iz teh in časopisnih pojasnil je možno razbrati, da bo posebnost nove ustave predvsem v naslednjem:

Nova ustava nadaljuje v bistvu razvoj ideje o delalavskem samoupravljanju, ki se je začel leta 1950. Nova ustava izhaja s stališča, da imajo oblast tiste sile in družbene plasti, ki razpolagajo s presežkom dela in vodijo razširjeno reprodukcijo. Nova ustava zaupa to nalogo in to pravico z vsemi odgovornostmi, ki iz tega sledijo, delavskemu razredu, to je delovnim kolektivom v podjetjih. Ta pravica pa naj se ne uvaža samo v notranjosti podjetij, ampak preko sistema delegacij v vseh organih odločanja, od občin do republik in do zveznega parlamenta.

Kardelj meni, da bo nova ustava na ta način lahko rešila težko vprašanje, ki že dalje časa obstaja v Jugoslaviji, namreč kakšno vrsto demokracije uveljaviti v tej državi. Kardelj zavrača takoj imenovano reprezentančno demokracijo in hoče

takšno, ki se bo izražala preko delegatov, ki bodo še naprej delali v produkciji, a bodo samo od časa do časa prišli v parlament, da bodo preučili državne probleme in odločili o njihovih rešitvah. Za zdaj še niso znane podrobnosti o sestavi takih delegacij. A po tem, kar je bilo objavljeno, se da sklepati da bo imel novi jugoslovanski zvezni parlament dve zbornici, ki bosta skupno šteli 278 delegatov. Ena izmed zbornic, »svet republik in dežel«, naj bi zajamčila enakopravnost vseh republik in obeh avtonomnih dežel. Druga, imenovana »svet delegacij«, pa bo sestavljena iz delegatov delavskih kolektivov. Prava oblast, kar zadeva pristojnost glede zadev jugoslovanske federacije, bo v rokah »sveta delegacij«, kajti brez njihove odobritve ne bo mogel biti sprejet noben zakon. To načelo bo veljalo tudi za parlamente republik in obeh avtonomnih dežel.

Kolektivno predsedstvo Jugoslavije, ki je doslej štelo 22 članov — po tri iz vsake republike in po dva iz vsake avtonomne dežele, poleg predsednika Tita — bo štelo odslej le devet članov. Vsaka republika bo zastopana le z enim članom, enako pa tudi obe avtonomni deželi Vojvodina in Kosovo. To bo prvič, da bosta obe avtonomni deželi politično in pravno izenačeni z republikami. Poleg tega bo član kolektivnega predsedstva tudi predsednik Zveze komunistov, ki je zdaj predsednik Tito. Ker pa se pojavljajo predlogi, da bi bil Tito izvoljen

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 27. maja, ob: 8.00 Koledar. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu. 9.45 Glasba za orgle Césara Francka. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Demetrij«. Po povesti Anne Marije Romagnoli napisala Marjana Prepeluh. Zadnji del. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Nepozabne melodije. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 »Sopek mimo«. Igra, napisal Mario Vani, prevedla Jadviga Komac. RO. Režija: J. Peterlin. 16.45 Glasbeni cocktail. 17.15 Popoldanski koncert. 18.00 Nekaj jazza. 18.25 Zgodovina italijanske popevke. 19.00 Šport in glasba. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.30 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 28. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 7.30 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole) »Kako si sami pomagamo v naravi«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce, pripravlja Danilo Lovrečič. 18.30 Radio za šole (za srednje šole — ponovitev). 18.50 Koncerti za več glasbil in orkester. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Jazz. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti — Violinist Rok Klopčič, pianistka Zdenka Novak. Alojz Srebotnjak: Tretja sonatina — Slovenski ansambli in zbori.

♦ TOREK, 29. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika. 12.50 Motivi na klaviaturi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Komorni konvert. Pianist Alfred Brendel. 18.50 Glasbena beležnica. 19.10 Slovenski znanstveniki na univerzi. Božo Radović. 19.20 Za najmlajše pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Donizetti »Don Pasquale«, komična opera. V odmoru (21.15) »Pogled za kulise«, (Dušan Pertot). 22.35 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 30. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol): »Zdaj pa zapojmo!«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol — ponovitev). 18.50 Akademski komorni zbor »Collegium Musicum« iz Beograda vodi Darinka Matić. 19.10 Higiiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Piero Bellugi. V odmoru (21.15) Za vašo knjižno polico. 21.55 10 minut z Barbaro Streisand.

♦ ČETRTEK, 31. maja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Godalni orkestri. 9.00 Sv. maša. 9.45 Johannes Brahms: Kvartet za klavir in godala. 10.30 Motivi v kontrapunktu. 11.15 Mladinski oder: »Plamenka«. Pravljica igra, napisala Alenka Rebula. Režija: Lojzka Lombar. 11.35 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Revija solistov. 16.00 Operetne melodije. 16.45 Silvio Donati: Jazz Group. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Prokofjev: Simfonija št. 5, op. 100. 19.00 Janko Kersnik: »Moričev Tone«, dramatisiral Martin Jevnikar. RO. Režija: Jože Peterlin. 19.30 Pisani balončki (Krasulja Simoniti). 20.00 Šport. 20.30 »Don Juan in Faust«. Tragedija, napisal Christian Dietrich Grabbe, prevedel Franc Jeza. Izvedba: Stalno slovensko gledališče v Trstu. Režija: Jože Babič. 22.30 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 1. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. Architture. 18.50 Moderato sprint. Lívio Horrahk »Začasni Trst«. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. Vodi Nino Sanzogn. 21.50 V plesnem koraku. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 2. junija, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Promenadni koncert. 9.00 Glasbena galerija. 10.00 Koncert italijanske instrumentalne glasbe. 10.55 Mednarodni hits. 11.15 Mladinski oder »Stari Ford«. Napisal Jožko Lukeš. Režija: Lojzka Lombar. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Pianist Enrico De Angelis Valentini. 18.35 Poker orkesterov. 19.10 Družinski obzorik (Ivan Theuerschuh). 19.25 Revija zborovskega petja. 20.50 »Adelchi«. Tragedija, napisal Alessandro Manzoni, prevedel Vinko Beličič. RO. Režija: Jože Peterlin.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Umrl je podpredsednik deželne vlade Dulci

V sredo, 23. t.m., je v Trstu iznenada umrl podpredsednik deželnega odbora, odbornik za industrijo in trgovino prof. Giuseppe Dulci. Pokojnik bi jeseni dopolnil 59 let. Rodil se je v Trstu in je dolgo let poučeval na tržaškem liceju Oberdan. V deželni svet je bil izvoljen leta 1964 na socialdemokratski kandidatni listi in je bil v prvi deželni mandatni dobi odbornik za industrijo in trgovino, pred kratkim pa mu je bilo poverjeno mesto podpredsednika deželne vlade, ker je umrl dotedanji predsednik Enzo Moro.

Za bližnje deželne volitve je bil Giuseppe Dulci določen za nosilca kandidatne liste social-

demokratske stranke v tržaškem volilnem okrožju, kjer bi bil tudi gotovo izvoljen. Njegova nenadna smrt pa je socialdemokratski stranki prekrizala račune in bo morala zdaj v največji naglici sestaviti novo kandidatno listo, saj manjka le nekaj dni do poteka roka za vložitev liste.

— O —

Kratke novice

V Selah na Koroškem so zavedni Slovenci iz vse Koroške počastili 13 tamkajšnjih domačinov, ki so jih nacisti pred 30 leti obsodili na smrt in obglavili na Dunaju. Na kraju usmrtitve v dunajski sodni palači pa so počastili žrtve slovenski študentje, ki študirajo na Dunaju.

Breznjev je bil več dni na obisku v Bonnu in je s kanslerjem Brandtom podpisal tri pogodbe o gospodarskem sodelovanju med Zahodno Nemčijo in Sovjetsko zvezo. Zdi se, da je priznal za večje gospodarske usluge Nemški zvezni republiki prednosti v odnosih do zahodnega Berlina. Novi voditelj krščansko-demokratske opozicije v bonnskem parlamentu, Carstens, ki je nadomestil Barzela, pa je obtožil Brandta, da je popustil pred sovjetsko tezo, da obstajata dve nemški državi, kar bi moglo pomeniti trajno razdelitev Nemčije.

Jugoslovanski predsednik Tito je obhajal 23. t.m. 81-letni rojstni dan. Nekaj dni prej se je vrnil z Brda v Sloveniji v Beograd.

Mihec in Jakec se menita, zakaj so začeli šparat pri radiu Trst A

— Si slišou Mihec: zde je tista jegra po televiziji, tisti Rischiatutto, tisto sez Majketam ana hazardna jegra? — Pej kej je tu: hazardna?

— Znaš, hazard so tiste jegre ke jeh jegrajo veliki gospudje, ko ne znajo kam z dnarjem. Tisto ke pravejo bakara al pej ruleta jn stavejo velike dnarje jn lahko dobi dosti jn še laže pej dosti zgebi jn je tu prepovedano jn se lahko jegra samo po velikeh igralnicah. Jn vsak ne smej tega delat ke treba jemat koncesijo.

— Sm zastopu. Pej zakej praveš, de je zde j tudi rischiatutto an hazard?

— Prouzaprou ni še prou gvišno. Ma tu prave an profesor od ane akademije. De tista jegra je hazard, zatu ke ni prou neč odvisno od znanja, če aden dobi al ne, ma samo od slepe sreče. Jn če je samo slepa sreča, pole je tu hazard. Ma ni reku samo tega. Je napiau ku an referat jn ga predložu republiškemu prokuratorju v Rimi. Jn taku je zde j tisti profesor ovadu sodniji tistga Majketa jn njegovo valetu, zatu ke delajo na televiziji hazardno jegro.

— O, ta je pej lepa! Ma čaki, če je vsaka jegra, ke gre samo za srečo, že hazard, pole je denmo hazard tudi totokalčo. Tudi loterija je navsezadnje hazard..

— Dragi moj Mihec, hazardov je več sort. Tudi če jegraš na tombolo je hazard. Ma tisto ni neč, zatu ke se jegra u družini jn samo za dro-

biž. Tudi totokalčo al pej loterija ni taku strašno, zatu ke se jegra za an par stu lir...

— Ne be reku. Na totokalčo jegrajo kašni na sisteme jn zapravejo tudi po nekej taužent lir. Jn po navadi vse zgebi. Jn če zgebi al dobi je spet odvisno samo od sreče al pegole. Zatu be reku...

— Mihec, tisto kar govoriš je vse neč. Ta pravi hazard je samo tisto, ke jegrajo po velikih palačah, kazineh jn hotelah jn ke stavejo po stu taužent jn še več jn ke kašni zapravejo tam meljone jn velika premoženja jn pole kadar so jeh do kraja obrali grejo ven u park jn se počejo. Videš, tu je ta pravi hazard. Jn pole se zraven tudi slepare.

— Ja, ja, kamer ke gre za velike dnarje, se zmiri tudi slepare. Tu je — ku be reč — naravni zakon. Ma vselih ne zastopem, zakej be biu rischiatutto hazardna jegra. Sej od tisteh, ke grejo če pokazat kej znajo, nobeden ne prnese svojeh soudou. Sej kar jegra jn kar rešira so samo soudi, ke jeh je že dobu. Tudi če mu gre taku slabo, svojeh soudou tam nobeden ne pesti.

— Ja, je res. Zatu jest rečem, de s tisto tožbo pruti Majketi ne bo neč. Tudi je tista oddaja forte popularna zatu ke vsi gledajo jn se segrevajo jn vsi časniki pišejo jn vse sorte. Tista oddaja spada — ku be reč — med ljudsko prosveto jn vse kar se nardi pruti, je prouzaprou pruti ljudstvi. Jn, koker smo rekli, tam gre dnar samo ven jn nobenga ne oberejo.

Poslušaj Jakec, meni je pršla ana ideja. Kej niso morbet začeli šparat pr radji, zatu ke gre pr televiziji preveč dnarja ven?

— Mihec, be znalo tudi bet.

Prejeli smo

Odgovor Ludviku V.

Zaradi poštnih stavke in mogoče še kakšnih ovir smo šele zdaj prejeli v objavo odgovor na članek, ki ga je objavil Ludvik V. v »Katoliškem glasu« št. 11 pod naslovom »Krščanski socializmu v premislek« in s katerim se je spustil v polemiko s člankom, podpisanim s »krščanski socialist«, ki ga je objavil naš list nekaj prej.

Članek Ludvika V. sem moral večkrat prebrati, da bi doumel, kaj je pravzaprav hotel napisati in kaj ga je v mojem članku tako zbudilo, da je tako jezero zgrabil za pero (ali udaril po tipkah pisalnega stroja). Kljub večkratnemu branju pa smisla in namena njegovega članka le nisem mogel odkriti. Verjetno niti sam ni vedel, kaj je hotel pravzaprav napisati, ali pa so se mu misli med pisanjem nekoliko zapletle.

Moja polemika se mu iz vzroka, ki ga ni navedel, zdi »tako malo krščanska«, da ga je moj »krščanski« podpis motil. Jaz pa imam pomisleke prav do tega njegovega krščanstva, ki nima niti besede graje za obrekovanje v »Katoliškem glasu« v škodo cele skupine ljudi oziroma gibanja, »moti« pa ga odgovor na obrekovanje.

Slovenski krščanski socializem ima dovolj določno fizionomijo in dovolj dolgo in tudi ugledno zgodovino, da ni treba Ludviku V. šele ugibati, kaj je to. Če pa res mora to šele ugibati, pa je to precej žalostno spričevalo za njegovo izobrazbo, kar zadeva znanje kulturne, politične in socialne zgodovine Slovencev v tem stoletju. Vendar morda ni sam kriv za to luknjo v svoji izobrazbi. Vsekakor sem pripravljen, da mu pošljem nekaj bibliografije in tudi kakšno publikacijo, če jih želi.

Dokazovanje, da je bilo kolaborantstvo manjše zlo kakor odpor proti nacizmu, fašizmu in okupaciji v okviru enotnega odporiškega gibanja ali fronte, že samo po sebi dokazuje, iz kake idejne, politične in tudi moralne zmede izvira, zato se o tem skoro ne splača zgubljati besed. Na idejah odporiškega gibanja temeljijo danes poleg Italijanske republike tudi ustave vseh zahodnih držav, ki so bile obnovljene po nacistični zasedbi, in na te ideale in vrednote se sklicujejo vse demokratične stranke. Vse so tudi sodelovale v odporiških gibanjih, ki so imela takorekoč povsod enotni narodni okvir,

in če drugje niso komunisti popolnoma prevladali v odporiškem gibanju in ga instrumentalizirali v svoje politične namene, se to ni zgodilo zato, ker bi druge stranke ne bile sodelovale v odporiškem gibanju, ampak zato, ker so sodelovale in se niso dale spraviti v vlogo kolaborantstva, čeprav bi bilo to komu prijalo. In če je slovenska JRZ tako pogorela ter se znašla na koncu v vlogi poraženca, je bilo to ravno zato, ker ni sodelovala v odporiškem gibanju. Sicer pa ponavljam — to Ludviku V. in še marsikomu menda nikakor ne gre v glavo — da je bila ona kot najmočnejša slovenska stranka dolžna organizirati odpor in prevzeti njegovo vodstvo, ne pa da je organizirala zgolj »odpor« proti odporu. Sicer pa ves vojni čas ni znala ali upala izdelati kakega slovenskega narodnega in sinii upala izdelati kakega slovenskega narodnega političnega programa za povojni čas. Tisto sprejemanje resolucije o Sloveniji v »federalistični« Jugoslaviji pod žezlom Karadžordževićev zadnje dni vojne je bilo mlatenje prazne slame, ko pa je bila v Beogradu že več kot pol leta nova vlada. To je pomenilo, da slovenski JRZ ali če hočemo SLS in njeni zavezniki absolutno niso doumeli ne jugoslovanskega in ne mednarodnega političnega in vojaškega položaja. Taka nesposobnost pa je v politiki smrtni greh in se seveda maščuje.

Tistega, kar se je zgodilo, torej niso krivi krščanski socialisti, ampak nesposobnost politikov slovenske JRZ in njihova osebnost, ki jim nikoli ni dala, da bi sprejeli kak nasvet ali upoštevali tudi mišljenje tistih, ki so sodili o nekaterih problemih nekoliko drugače, manj konservativno. Krščanski socialisti nismo storili drugega, kakor da smo poslušali svojo vest, ki nam je velevala, da moramo sodelovati v odporu, hkrati pa ohraniti in ohraniti čimveč demokratičnih in religioznih vrednot. Če se nam to ni posrečilo v taki meri, kot smo želeli, to (in to potrjuje zgodovina) ni naša krivda; storili smo, kar se je v tistih okoliščinah pač dalo storiti, in s tem smo nadaljevali tudi po vojni, nekateri bolj, nekateri manj. A menimo, da je imel izraz krščanski socializem vedno dober in klen zven. Večina med nami nikdar ni premišljevala, kaj je večje in kaj je manjše zlo, ampak kaj je pravilno po vesti in pameti (ter s političnega stališča) in kaj ne, in po tem smo se odločali.

Nikakor nimamo za kolaborante vse, ki niso bili v OF, ne moremo pa pritrditi Ludviku V., ko skuša politično opravičevati kolaborante. S človeškega stališča jih je morda mogoče opravičiti — bili so žrtve strahu, dvoma in politične neizobraženosti — ni pa mogoče reči, da so ravnali pravilno z moralnega in političnega stališča. Do danes ni zgodovina take malodušnosti še nikjer opravičila in tudi ne pri Slovencih, kajti taki malodušneži odpovedo ne le v eni, ampak v vsaki situaciji, ki zahteva pogum, politično pamet in odločanje po vesti. Tudi danes in jutri.

Na druge, zelo nejasne trditve v članku Ludvika V. rajši ne bom odgovarjal, saj so nedoznane in celo zmedene, kot npr. stavki, ki se začenjajo s »Ko pravim...« in končujejo s »pa krivični«. Kdor to razume, je dober.

Krščanski socialist

O radiu Trst A

Od našega bralca z onstran meje smo prejeli pismo naslednje vsebine:

»V Novem listu z dne 10. maja t.l. sem prebral vest, da nameravajo pri radiu Trst A zaradi 10 odst. zmanjšanja proračuna, namenjenega za slovenske programe, med drugim od 28. maja do 30. septembra prekiniti rubriko Umetnost, književnost in prireditve. Ta sklep se mi zdi zelo čuden, saj je znano, da je to ena izmed najboljših informativnih oddaj tržaškega slovenskega radia in jo zelo poslušajo tudi v Sloveniji, še posebej zaradi tega, ker podobne vsakodnevne kulturne oddaje radio Ljubljana in Koper ne poznata. Odlika te oddaje je prav v tem, ker se ne omejuje le na poročanje o kulturnem delovanju zamejskih Slovencev, kar je njena prva naloga, marveč si je vedno prizadevala obravnava slovenski kulturni prostor kot celoto. Pri tem bi zlasti opozoril na redno poročanje o slovenskem revijalnem tisku in knjižnih novostih. Rubrika Umetnost, književnost in prireditve nas poleg tega redno seznanja s kulturnimi novicami iz Italije in od drugod po svetu.

I datumov prekinitve oddaje je razvidno, da jo nameravajo ukiniti v poletnem času. To je zelo nenavadno, saj je kulturna dejavnost tudi v tem času živa, revija in knjige prav tako izhajajo, prireditve se prav tako vršijo iz dneva v dan.«

(sledí podpis)

—O—

Novo v ustavi

(Nadaljevanje s 1. strani)

za dosmrtnega predsednika Zveze komunistov, bo torej tudi dosmrtni član kolektivnega predsedstva.

Še ena važna novost nove jugoslovanske ustave bo v tem, da bo zvezna vlada sestavljena bolj iz strokovnjakov kot iz politikov. Imenovani ne bodo kot doslej na osnovi paritete vseh republik in predlogov iz njih, ampak na osnovi svoje sposobnosti, čeprav ob spoštovanju našela paritete, a ne avtomatične in ne da bi to šlo na račun sposobnosti. Vlada bo imela točno določene in omejene pristojnosti, a bo mogla samostojno nastopati v trenutkih, ko se organom odločanja ne bi posrečilo doseči sporazuma o problemih, ki so bistvene važnosti za Jugoslavijo.

Ker pa po Kardeljevem mišljenju ustava sama ne bo mogla rešiti številnih problemov, ki jih bo tak preobrat vsiljeval jugoslovanski družbi, naj bi imela glavno vlogo Zveza komunistov. Ona bo glavni motor, ki bo poganjal vse organizme. Ona naj predstavlja organizacijo delavskega razreda. Zato bo partija postala ustavni element, ki bo uradno vključen v ustavo. To bo v smislu znanega Titovega »pisma vsem komunistom« iz lanskega oktobra. Kardelj meni, da bo tak sistem najbolj odgovarjal jugoslovanski socialistični družbi in Marxovi zamisli diktature proletariata ter da bo tudi najbolj zajamčil učinkovitost

ZAPAŽANJA IN MNENJA

Zakaj se sramujejo slovenskega jezika?

Neki ugledni tržaški kulturni delavec, ki je bil zadnji čas na obisku v Kranjski gori, nam je povedal, da je bil zelo neprijetno presenečen, ko je zagledal na nekem tamkajšnjem novem hotelu napis »Larix«, kar je latinski izraz za »macesen«. Očitno so hoteli biti tisti, ki so odločali o imenu, »imenitni« ali »internacionalni«. Toda po našem mnenju bi bilo lepše, ko bi dali hotelu lepo slovensko ime »Macesen«, pa tudi tujcem bi bilo bolj všeč, ker bi ustvarilo več pristnega vzdušja kakor latinski izraz, ki ga bo le malokdo razumel, če ne bo pogledal v latinski slovar — ali če ni Italijan, ki bo pogruntal, da je »larix« podobno besedi »larice«...

Ne vemo, kaj je pičilo nekatere ljudi v slovenskem gospodarstvu, da so začeli »latinčiti« in sploh tujčevati na škodo slovenščine. Tako so, kot znano, prekrstili ljubljansko mestno prevozno podjetje v »Viator« (potnik), v Kranju so menda krstili neko podjetje z latinsko besedo »Creina« itd. V času, ko je Cerkev izločila po dva tisoč letih latinščino iz cerkvenih obredov,

jo uvajajo slovenski hotelirji in drugi poslovni ljudje v gospodarsko življenje. Mislim, da je bilo prav tako nesmiselno poimenovati novi hotel v Lipici »Maestoso«, saj bi bilo lepše in pomenljivejše »Lipicanec«, in nogometni klub v Postojni s srbohrvaškim imenom »Proleter«, saj obstaja za isti pojem slovenska oblika proletarec ali še lepše delavec. Ali pa je beseda delavec premalo imenitna zato, ker je slovenska in ker zares diši po delu? (Niti eno športno društvo v socialistični republiki Sloveniji ne nosi imena »delavec«, pač pa so pobrali vso staro predvojno šaro od raznih »Slavij« do »Ilirij«, »Olimpij« ipd.

Nas, ki se v zamejstvu zares in v težkih razmerah trudimo za ohranitev slovenske besede in ki takorekoč vsak dan bijemo trd boj zanjo, ta prezir slovenskega jezika s strani gotovih ljudi med Slovenci v sami matični domovini boli. In nikakor ne moremo razumeti, kaj je tako slabega na slovenščini, da se mora na lastnih tleh umikati tujim pritepenkam.

Občni zbor Slovenske skupnosti

V nedeljo, 20. maja je bil v Finžgarjevem domu na Opčinah izredni občni zbor Slovenske skupnosti. Začel ga je predsednik občnega zbora Slovenske skupnosti inž. Milan Sosič, ki je pozdravil zborovavce, povedal namen, zaradi katerega je bil občni zbor sklican, in prebral dnevni red. Za njim je dosednji deželni svetovavec in politični tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka v daljšem govoru prikazal prizadevanja in delo SS na deželi, da bi narodnostno, gospodarsko, socialno in kulturno podprla slovensko narodno skupnost v Italiji. Dalj časa je dr. Štoka obravnaval kraške rezervate, gorske skupnosti, razlaščenja, urbanistične načrte; govoril je še o pomoči našim ljudem ter o pomenu in vlogi Slovenske skupnosti pri reševanju slovenskih narodnostnih vprašanj v okviru dežele. Nato je dr. Štoka predstavil program SS za bodoče deželne volitve in ga je osvetlil z različnih vidikov, kot dopolnitev dela, ki ga je Slovenska skupnost že začela na deželni ravni, in predlagal iniciative, ki jih Slovenska skupnost namerava podvzeti preko svojega predstavnika.

Za njim je namestnik političnega tajnika in občinski odbornik dr. Rafko Dolhar govoril o pripravah na volitve, o stikih z vsemi Slovenci v deželi, o skupni resoluciji Slovenske skupnosti v deželi proti krivičnemu zakonu, po katerem so Slovenci v deželi razdeljeni na štiri volivna okrožja, in o sestavi kandidatne liste, ki jo je nato prebral udeležencem občnega zbora.

O problematiki, ki jo je obravnaval svet od zadnjega občnega zbora lani sredi oktobra, in o delu, ki ga je opravil svet v tem času, je govoril predsednik sveta Slovenske skupnosti dr. Zorko Harej. Med drugim je omenil obisk predstavnikov sveta pri vodstvu Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije ter obisk, ki so ga

STALIŠČE KMEČKE ZVEZE O NAPOVEDANIH GRADNJAH NOVIH NAFTOVODOV IN PROMETNIH INFRASTRUKTUR

Glavni svet Kmečke zveze je na svoji seji dne 12.5.1973 razpravljal o vprašanju nameravane gradnje novih naftovodov po ozemlju naše pokrajine in ugotovil, da obsežni posegi na našem ozemlju, kot so naftovodi ali velike prometne infrastrukture, gotovo ne koristijo kmetijstvu, ampak predstavljajo zanj veliko škodo, ker mu odvzemajo obdelovalne površine, razkosajo ozemlje, onemogočajo pašo in na splošno ovirajo kmetijsko dejavnost. Kmetje in polkmetje na našem ozemlju imajo poleg tega še slabe izkušnje s takimi pobudami, saj za nenadomestljivo izgubljeno zemljo nikoli ne dobijo prave odškodnine, morajo čakati na izplačila leta in leta, poleg tega je gradnja sedanjega naftovoda in metanovodov v zadnjih letih pustila zemljišča v kolici opustošena, ker niso bila obnovljena v prejšnje stanje.

Zato je razumljivo, da gledajo kmetje na nove napovedane gradnje z zaskrbljenostjo in nezadovoljstvom ter obžalujejo, da občinske uprave niso čutile potrebo, da se posvetujejo s kmeti in njihovo sindikalno organizacijo, preden so zavzele glade teh nameravanih gradenj uradno stališče.

Želeti je, da postane posvetovanje s kmečnimi sindikati ustaljena praksa, kadar gre za vprašanja zemlje, ki jih neposredno zadevajo, enako kot se tako posvetovanje vedno bolj uveljavlja v odnosih z delavskimi sindikati, v smislu vedno večje demokratizacije javnih odločitev.

Slovenska skupnost, goriška SDZ in predstavnik Slovencev v Kanalski dolini opravili pri Narodnem svetu koroških Slovencev. Podal je tudi nekaj idejnih izhodišč, ki usmerjajo delovanje Slovenske skupnosti, in nekatere žgoče probleme, ki zadevajo vse Slovence v Italiji.

Sledila je diskusija o poročilih, o programu za prihodnje volitve in o delovanju Slovenske skupnosti, v katero so posegli mnogi zborovavci, ki so pokazali živo zanimanje za pisano problematiko, ki je bila navedena v poročilih.

Občni zbor je soglasno potrdil kandidatno listo in program Slovenske skupnosti za deželne volitve 17. junija.

— O —

RAZPIS NATEČAJA

za podelitev štipendij za izpopolnitev v slovenskem jeziku in literaturi

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo SR Slovenije

razpisuje

na podlagi jugoslovansko-italijanskega sporazuma o kulturni izmenjavi z dne 21. julija 1964 in kasnejših dodatnih sporazumov, sklenjenih v mešanem jugoslovansko-italijanskem odboru, predvidenem v 8. členu specialnega statuta, priloženega k London-skemu sporazumu z dne 5. oktobra 1954

natečaj

za podelitev šestih štipendij za študij in izpopolnitev slovenskega jezika in literature pri univerzi v Ljubljani za akademsko leto 1973—74.

Vsaka od navedenih štipendij znaša 9.000 din za celotno akademsko leto in se izplačuje v mesečnem znesku 1000 din od oktobra 1973 do junija 1974. Štipendije so namenjene pripravi in specializaciji učiteljev osnovnih in srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na področju pod italijansko upravo ter tistih oseb, ki želijo poučevati na navedenih šolah.

Prošnje za dodelitev zgoraj navedenih štipendij lahko vložijo pripadniki slovenske narodne skupine, ki imajo diplomu srednje šole ali višjo diplomu. Prošnje lahko vložijo tudi tisti, ki so že eno akademsko leto dobivali štipendijo in jim je za dokončanje študija potrebno še enoletno bivanje v Ljubljani. V takem primeru mora kandidat za štipendije predložiti potrdilo o opravljenih izpitih.

Nekolkovane prošnje s kratkim življenjepisom prosilca in ustreznimi podatki zlasti o dokončanem študiju in o morebitni dosednji službi, naj prosilci vložijo pri šolskem skrbništvu v Trstu do 10. junija 1973.

Izid razpisa bo pravočasno sporočen vsem udeležencem.

ZBOR »LOJZE BRATUŽ« BO NASTOPIL V OPENSKI CER. VI

V četrtek, 31. maja, ob 19. uri bo nastopil v župni cerkvi svetega Jerneja na Opčinah mešani pevski zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice pod vodstvom Stanka Jericija.

Prisrčno vabljeni.

RAZSTAVA OTROŠKIH RISB V KULTURNEM DOMU

V razstavnih prostorih v foyerju balkona v Kulturnem domu v Trstu je od torka, 22. maja, odprta razstava risb, ki so jih izdelali otroci na tržaških in goriških osnovnih šolah v okviru radijskih rubrik »Poslušajmo in rišimo« ter »Rišimo skupaj«. Rubriki sta sestavni del radijskih oddaj Radio za šole na Radiu Trst A. Razstava bo odprta do konca meseca.

VABLJENI K ODPRTJU DVORANE SLOVENSKE PROSVETE

V soboto 26. maja bo slovesno odprtje nove dvorane Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3-II. Začetek ob 20. uri.

Javnost je vljudno vabljen, da se udeleži slovesnosti.

Sledil bo družabni večer.

NAŠE ČESTITKE

Glasbenika Janka Bana in ženo Vero je razveselilo rojstvo prvorojenke Marjanke. Prisrčno jima čestitajo, mali deklici pa želijo vse najboljše na življenjski poti prijatelji in prijateljice.

Čestitkam se pridružujeta tudi uredništvo in uprava »N.L.«

— O —

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

GOSTOVANJE PRIMORSKEGA DRAMSKEGA GLEDALIŠČA IZ NOVE GORICE

Poslovilna predstava slovenske igralka Nade Gabrijelčičeve

FEDERICO G. LORCA

DOM BERNARDE ALBE

drama v treh dejanjih (dveh delih)

V petek, 25. maja ob 21. uri — Abonma red A - premierski

v soboto, 26. maja ob 20.30 — Abonma red B - prva sobota po premieri

v nedeljo, 27. maja ob 16. uri — Abonma red C - prva nedelja po premieri in Red F - okoliški

v torek, 29. maja ob 16. uri — Abonma red G, H in J

v sredo, 30. maja ob 20.30 — Abonma red D - mladinski v sredo in Red E - mladinski v četrtek

Počastitev Marije Mijot

V Slovenskem klubu v ulici Geppa so v torek zvečer počastili našo tržaško narečno pesnico Marijo Mijot, ki je močno priljubljena v vsej tukajšnji slovenski javnosti po svojih prisrčnih in kvalitetnih pesmih v svetoivanskem narečju. Slovenski klub je priredil večer njej na čast — v zvezi z njenim življenjskim jubilejem, ki ga je praznovala naslednji dan — v sodelovanju s Slovensko prosvetno zvezo in prosvetnim društvom pri Sv. Ivanu »Slavko Škamperle«.

Prireditve je pritegnila številno občinstvo.

Pesnico in navzoče je najprej pozdravil predstavnik Slovenskega kluba, nakar sta govorila o pesnici, njenem življenju in njenem delu tajnik Slovenske prosvetne zveze v Trstu

Mirko Kapelj in predsednik društva »Slavko Škamperle« Lojze Abram. Čestitala sta pesnici k jubileju, ji voščila vse najboljše za naprej in ji izročila darila. Darov in voščil je bila deležna tudi od raznih drugih organizacij ter od prijateljev in znancev.

Loredana Gec je prebrala nekaj pesmi jubilatke, Neda Mijot, Marija Zupančič in Fui-vio Dovgan pa so uprizorili njeno veselo enodejanko »Mandriarke se kregajo«. Mariji Mijot na čast je zapel tudi pevski zbor »Vesna« iz Križa pod vodstvom Frančka Žerjava. Na posebno željo pesnice ji je zapel tudi Vrabčevo »Zdravljico«. Pesnica pa se je nazvočim zahvalila za počastitev in vse izraze simpatije tudi s tem, da je prebrala dve svoji narečni pesmi.

III. zamejski festival narodno-zabavne glasbe

V prijetni briški vasi Števerjan, se bo vršil v dneh od 1. do 3. junija 1973, med borovci, III. zamejski festival narodno zabavne glasbe, ki ga prireja domače prosvetno društvo »F.B. Sedej« s sodelovanjem ansambla »Lojze Hlede«.

Po lanskim in predlanskim izkušnjah bo to lepa manifestacija slovenske pesmi v zamejstvu, ko se bo potegovalo za nagrade več kot 25 ansamblov iz Koroške, Tržaške in seveda iz Slovenije. Vsak ansambel bo predvajal dve svoji novi skladbi, ki sta bili za to priložnost pripravljene. Torej čez petdeset novih slovenskih narodnih melodij. Pomisliti moramo, da letos imamo kar 18 novih ansamblov, ki niso še nastopili na našem festivalu.

Na prvih dveh večerih, v petek in soboto, bodo nastopili vsi ansambli, izmed katerih bo strokovna komisija izbrala deset najboljših, ki bodo imeli pravico nastopiti v finalnem tekmovanju v nedeljo popoldne. Komisijo, kateri bo predsedoval prof. Zorko Harej iz Trsta, sestavljajo še glasbeni strokovnjaki: dr. Andrej Bratuž iz Gorice, g. Tomaž Tozon, glasbeni producent RTV-Ljubljana, predstavnik revije »Antena« g. Evgen Jurič iz Ljubljane, gđc. Marinka Lasič iz Sovodnje ter g. Ciril Terpin, predstavnik Števerjancev. V to komisijo bodo na finalnem tekmovanju izbrane še tri osebe iz prisotnega občinstva. Komisija bo razdelila naslednje nagrade:

- L. 130.000 za najboljšo melodijo
- L. 100.000 za najboljšo izvedbo
- L. 40.000 za najboljšega harmonikaša
- ND. 1000 za najboljšo besedilo, nagrada revije »Antena« iz Ljubljane
- L. 50.000 nagrada, ki jo podeli občinstvo.

ODLIKOVALNA GORIČANKA

Prejšnji teden so v Ljubljani podelili nagrade za najboljšo reportažo tamkajšnje televizije. Za najboljši dosežek je bila nagrajena naša rojakinja iz Gorice Dorica Makuc. Nagrajenka je že več let uslužbena kot časnikarka na ljubljanski televizijski postaji. Nagrado pa je prejela za svoj barvni film o življenju v Bosni.

Njeno delo bodo predvajali tudi na filmskem festivalu v Portorožu.

NE NIŽAJ CEN!

Ta je menda po zadnjih navodilih prva zapoved na prodajnem trgu. Vsaj tako jo je skušal na svojem hrbtu neki sadni trgovec v Veroni. Prodajal je jagode na debelo, pa tudi na drobno, toda po nižjih cenah kot drugi trgovci. Naravno je, da so hodile vse gospodinje k njemu kupovat. Sosedni trgovci so se pa jezili in so mu grozili. Od groženj je prišlo do dejanj. Pred nekaj dnevi so neznanci zažgali vsa trgovčeva skladišča, tovarnjake in uničili vse zaloge. Škode je za več milijonov. Še večjo škodo pa trpijo uboge družine, ki so pri njem kupovale sadje in zelenjavo po nizkih cenah.

Uporaba nasilja se ni udomačila le v političnem življenju, marveč tudi pri mali trgovski konkurenci. Škodo pa trpi vedno vsakdanji potrošnik. Toda če kaj zine, mu navijači cen takoj zapro usta ali pa ga zviška smešijo, češ kaj se pa takile razume na visoko trgovsko modrost.

Na zaključnem tekmovanju bo kot gost nastopil priznani zabavni ansambel »Lojze Slak« ki je zelo znan zaradi svojih lepih melodij in izvajanj. Tudi to bo eno izmed prijetnih privlačnosti letošnje števerjanske prireditve.

Prepričani smo, da bo ta edinstvena prireditev v zamejstvu privabila tiste dni v Števerjan mnogo ljubiteljev naše pesmi, posebno narodnih melodij, in bo tako poplačan trud, skrb in požrtvovalnost naše mladine.

— O —

Z NAŠIH ŠOL

Ko teče beseda o naših šolah, smo vajeni slišati kritike, graje in slabo mnenje, kot da so pastorki v javnem življenju naše skupnosti.

V resnici so taki glasovi izraz subjektivnih napačnih mnenj.

Tudi naše šole in naši šolniki so vredni dobre besede in pohvale.

Prav tako tudi šolarji in dijaki, ki prihajajo s teh šol.

Saj je bila še pred kratkim pohvaljena nižja srednja šola, z ravnateljico Lojkovo in proforskim zborom, ko je dijak te šole Anton Malič s Peči prejel posebno nagrado kot najboljši dijak enotnih srednjih šol v goriški pokrajini.

Pri akademiji ob podelitvi denarne nagrade in diplome sta zastopnik podjetja Motta in goriški župan še posebej izrazila priznanje slovenski šoli.

Mi pa upamo, da bo Maliča v pridnosti in učenju posnemal še kateri naš dijak. Od naših družin pa želimo, da bi našim šolam in šolnikom izkazovali polno zaupanje in sodelovanje.

JUBILEJ

Znani in spoštovani goriški rojak, stavbeni podjetnik g. Franc Simčič je 9. maja obhajal svoj osemdesetletni rojstni dan.

Želimo in voščimo mu, da bi zdrav in zadovoljen čakal še nadaljnje življenjske jubileje ob svoji soprogi in hčerah, gospe ravnateljici Rožici Lojkovi, vnuku in vseh sorodnikih.

Romunski predsednik Nicolae Ceausescu je bil dva dni na uradnem obisku v Rimu, da bi utrdil tradicionalno dobre zveze med Romunjo in Italijo in dosegel tudi na Zahodu trdno priznanje za romunsko neodvisnost, kakršno zahteva tudi od Vzhoda, kljub znani teoriji Brežnjeva o omejeni suverenosti. Trenutno sta Ceausescu in žena še na zasebnem obisku v Italiji, v soboto pa bosta sprejeta pri papežu v Vatikanu.

Poučna zgodovinska razstava

V gradu Kromberk pri Novi Gorici sta Goriški muzej in Goriška knjižnica iz Nove Gorice pripravili dve razstavi v počastitev 260. obletnice tolminskega kmečkega upora: zgodovinsko »Veliki tolminski punt leta 1713« in književno »Tolminski punt v književnosti«.

Prva, zgodovinska razstava, je popolnoma enaka tisti, ki so jo bili pred kratkim pripravili v Tolminu. Na njej lahko med drugim vidimo kmečko orožje, kakršno so verjetno uporabljali v času odpora, dalje fotografije listin, ki se neposredno nanašajo na dogajanje v letih 1713 in 1714, nekaj primerov urbarjev in listino iz prejšnjega stoletja, ki vabi kmete k nakupu graščinske zemlje. Posebej zanimiva je reprodukcija tistega dela knjige umrlih v goriški stolnici, kjer sta navedeni imeni dveh voditeljev tolminskega upora, Gregorja Kobala in Andreja Laharnarja. Slednji je bil pokopan, kot znano, pri cerkvi sv. Ivana v Gorici, kjer je danes sedež slovenske župnije. Po Andreju Laharnarju so med drugo svetovno vojno poimenovali tudi partizansko brigado, ki je bila ustanovljena februarja leta 1943 in jo je vodil narodni junak Janko Premrl - Vojko. Na razstavi je na ogled prapor te brigade. Predmetov, ki bi se neposredno vezali na tolminski punt, na razstavi ni, razen morda lesenega kipa »Matere božje na kolencih«, verjetno iz leta 1714, ki izhaja iz cerkve na Mengorah, zato so nekatere prikazane eksponate, kot je na primer meč župana iz Nemškega ruta iz leta 1414, vključili vanjo z namenom, da bi popestrili ostalo gradivo. Zanimive so tudi slike naših krajev v preteklosti, tako na primer Tolmina, Rihemberka, Dornberka, Gorice, s pomočjo katerih si lahko ustvarimo vsaj približno zunanjo podobo Primorske v času upora.

Vrednost druge razstave, »Tolminski punt v književnosti«, je predvsem znanstvena in dokumentarna. Obsega skoraj celotno do danes znano literarno, publicistično in znanstveno gradivo, ki tako ali drugače govori o uporah, in je nastajalo v obdobju več kot sto let. Opazno je, da izstopajo pri literarnih obdelavah tega zgodovinskega dogodka prav primorski rojaki: Pregelj, France Bevk, Alojzij Remec in Alojz Gradnik. Književno razstavo o tolminskem puntu nazorno dopolnjujejo slike na isto temo, in sicer slikarjev Toneta Kralja, Rika Debenjaka, Alberta Sirkja, Milana Mikuža in Iva Šubica.

Skratka, kot celota je to zelo poučna in dobro urejena razstava, ki je vsekakor vredna ogleda. Odprta je še do 7. junija vsak dan razen sobote od 8. do 14.30, ob nedeljah pa od 13. do 18. ure.

M. V.

Pred volitvami na Goriškem

V primeri z drugimi volitvami se bližnje deželne pripravljajo v precej tihem ozračju. Za ta namen postavljene table niso še prelepljene z volilnimi lepaki.

Kandidati se oglašajo le na redkih sestankih, shodi jih niti ne moremo še imenovati zaradi majhnega števila udeležencev.

Poedine stranke so v goriški pokrajini že izbrale svoje kandidate za te deželne volitve.

Nas zanima predvsem edina in enotna slovenska lista, ki jo je postavila Slovenska skupnost.

Na seznamu je sedem kandidatov, kot določa volilni red.

Kandidati so:

Drago Štoka, odvetnik, Trst
Bratuž Andrej, profesor, Gorica
Bratina Slavko, profesor, Gorica
Devetak Remo, Vrh, delavec
Kovic Edvin, Sovodnje, kmet
Sirk Albin, profesor, Gorica
Terpin Marijan, trgovec, Števerjan.

Prvi trije so tudi na kandidatnih seznamih Slovenske skupnosti za Trst, Dr. Drago Štoka je nosilec liste v Trstu in Gorici.

Dr. Drago Štoka je opravljal mandat deželnega svetovca v splošno zadovoljstvo vseh volilcev na Tržaškem in Goriškem.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Izročitev nagrade »Vstajenje« Milki Hartman

V prostorih Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3 so v ponedeljek zvečer slovesno podelili literarno nagrado »Vstajenje« za leto 1972 koroški pesnici Milki Hartman za njeno lani izdano pesniško zbirko. Poleg pesnice same se je udeležilo večera še nekaj uglednih osebnosti s Koroškega in sicer dr. Verbinc, znani svetovni potnik in predavatelj ter avtor, g. Vinko Zaletel ter g. Župnik Holmar z Obirskega, pravi tip nekdanjega karantanskega kozeza, miren in aristokratski.

Slovesnost je potekla v pristrčnem in zbranim vzdušju, ki so ga ustvarili poleg pesničine navzočnosti — le malokdo od navzočih jo je doslej osebno poznal in vsi so bili veseli, da se jim je končno ponudila priložnost za to — tudi okolje in lepo število občinstva, posebno pa še izbrane pesmi Milke Hartman, ki jih je zelo lepo podajala Ivana Placer, članica Radijskega odra. Pesnico sta predstavila prof. Jože Peterlin in prof. Martin Jevnikar. Ta je tudi obširneje orisal njeno osebnost in ustvarjanje v tesnobnem, težavnem koroškem okolju, ki ga takorekoč preveva sovražni mrz mraz nemško-nacionalističnega šovinizma, besno sovražnega slovenski besedi.

Po izročitvi nagrade smo navzoči lahko slišali z magnetofonskega traku štiri uglasbene pesmi Milke Hartman, ki jih je lepo zapel neki koroški mešani pevski zbor, menda šmihelski, kar je ponovno pokazalo, kako zelo so se njene pesmi priljubile zavednim Korošcem in dejansko ponarodele, kot je bilo tudi poudarjeno v utemeljitvi nagrade.

MAJSKA ŠTEVILKA »KANE«

V oceno smo prejeli majsko številko hrvatske družinske revije »Kana«. Letos izhaja ta simatična revija v mnogo bolj skromni obliki kot lani, manjka ovitek z barvano sliko in tudi papir je slabši. Vsebinska pa je še vedno aktualna in živa; v nasprotju s slovensko družinsko revijo »Nova Mladika« ima »Kana« manj literarnih prispevkov, zato pa več člankov o aktualnih problemih, ki gnjavijo hrvatski narod, npr. o izseljevanju, o nerazvitih krajih, o revščini, o premajhni skrbi za stare ljudi, o socialnem stanju družin s številnimi otroki o problemih mladih, zdravniške nasvete itd. Pogosto prinaša tudi članke o hrvatski zgodovini ali članke ekumenske vsebine.

Še vsa čila in živahna, vedra ter ravna kot prava koroška »čecha«, kljub svojim letom, se je nato pesnica zahvalila za nagrado in za prisrčni večer v Trstu, ki je zanjo »pravljeno mesto ob morju, v katerem se ob vsakem obisku počuti srečno: ta je tretji«, kot je dejala. Prebrala je tudi nekaj svojih pesmi v narečju, ki so zvenele še posebno prisrčno in domače. Njene besede so bile posnete tudi na magnetofonski trak in smo jih lahko slišali drugi dan v radijski oddaji »Umetnost, književnost in prireditve«, v nedeljo pa jih bomo menda lahko slišali v oddaji »Kdo, kaj, zakaj«.

Nova številka revije »Most«

Izšla je nova številka revije »Most«, še z letnico 1972. Številka je popolnoma dvojezična, vsak prispevek je namreč objavljen v slovenščini in italijanščini. V uvodu pravi uredništvo: »Most je v zadnjih letih objavil več dvojezičnih besedil, navadno takšne sestavke, ki so bili zanimivejši za bralce obeh narodnosti... Takšna rešitev verjetno ni bila najboljša, ker je zahtevala neko izbiro med sestavki, kar je vselej težko problematično. Nove ideje zbliževanja ob meji, ki so se že uveljavile v kulturnih krogih tu in onkraj meje... nas silijo, da napravimo še korak naprej in objavimo zvezek Mostu v celoti dvojezično. Most postaja tako prva dvojezična publikacija na našem področju in okno oziroma vrata med dvema kulturama... Most bo pri teh svojih prizadevanjih nadaljeval, v kolikor mu bodo to dovoljevala sredstva.«

Ne da bi se spuščali v presojo tega eksperimenta ki zahteva od izdajateljev precej časa in denarja, moramo reči, da napravlja dejstvo, da je vsak sestanek natisnjen dvakrat, čeprav v dveh jezikih, revijo enolično in nekam pusto. Morda bo to odtehtalo dejstvo, da bo našla dovolj velik krog bralcev italijanskega jezika, če se bodo upi izdajateljev uresničili. Menimo pa, da bi bilo boljše za italijansko javnost izdajati posebno revijo, samo v italijanščini, za slovensko javnost pa izdajati revijo samo v slovenščini. Stroški bi ne bili bistveno večji, če bi izšli prevodi posebej, vsekakor pa ne bi bilo treba slovenskim kupcem in naročnikom plačevati tudi prevodov.

Po sprejemu je pesnica v ožjem krogu, ki je posedel ob kozarcu vina, povedala še nekaj podrobnosti iz svojega življenja in ustvarjanja ter iz koroškega življenja in ponovno očarala navzoče s svojo bistrostjo in življenjskostjo. Upamo, da jo bomo lahko še pozdravili in počastili v Trstu, morda ob njeni tretji zbirki, za katero ji gradiva ne manjka. Želimo, da bi nanjo ne bilo treba dolgo čakati.

Naj še omenimo, da se je Verbinc, urednik njene druge pesniške zbirke, zahvalil za nagrado tudi v imenu celovške Mohorjeve družbe, ki je knjigo izdala. Prof. Peterlin pa je poudaril mecenstvo Hranilnice in posojilnice na Opčinah, ki je tudi letos, kot že vrsto let, dala na razpolago znesek za nagrado »Vstajenje«. Lahko je za zgled vsem drugim slovenskim bančnim zavodom. Če bi jo posnemali, bi bilo slovenski kulturi mnogo lažje.

fj

Vtis enoličnosti napravljajo tudi dolge razprave, a ta vtis vara, ker so precej zanimive, čeprav bolj teoretičnega značaja. Znani avstrijski profesor Theodor Veiter, ki je že večkrat odločno in jasno nastopil proti nacionalističnemu ekstremizmu na Koroškem, piše o »Državi, državnem narodu in dvojezičnosti«, kar ponazarja na primerih raznih držav in narodnih manjšin. Aleš Lokar je objavil razpravo »Furlanija - Julijska Benečija: dežela s funkcijo mostu«. Poleg zares stvarnih ugotovitev in sprejemljivih tez pa najdemo tudi nekaj takih, ki bi jih lahko označili za iluzije, na primer, da bi lahko slovenska manjšina opravljala nalogo posrednika med Italijo in slovanskim svetom, saj se verjetno noben slovanski narod ne bo skušal približati Italijanom preko naše manjšine, ampak direktno, za kar ima ne le sredstva — med drugimi kulturne atašeje in pogodbe o kulturnih izmenjavah — ampak tudi ambicije. Aleš Lokar je tudi avtor nekaterih zapiskov, kot na primer tistega z naslovom »Se nekaj o Nemcih in Slovencih ter Koroški«, v katerem polemčno odgovarja na neka netočna poročila o njegovem prejšnjem na to temo.

Najdaljši esej te številke je prispeval Taras Kermauner pod naslovom »Esej o osebnih srečanjih z avtoriteto, nasiljem in svobodo«, ki mika k temeljiti razčlembi in komentarju.

V tej številki sodelujeta še Toussaint Hočevar s člankom »Nemci in Slovenci« in Marko Kravos s pesmimi.

Odprt človek tako včeraj kot danes

Ker je naš list nastal z zelo jasno načrtanimi svetovno nazorskimi silnicami in ker mu je še danes krščanski socializem izhodiščna točka za razumevanje časa in ljudi, želimo v tem članku pogledati nekoliko na začetke tistega gibanja na Slovenskem, ki je v katoliških vrstah pomenilo neki povsem nov in odrešilen pridih odprtosti in odgovorne kreativnosti posameznika. V mislih imamo nastanek in razvoj križarskega gibanja, ki je od dvajsetih let dalje prinašalo v slovenski prostor in v tedanje zaprte in omejene razmere prav iste predloge družbenega in krščanskega življenja in ki so našli svojo univerzalno potrditev kakih 40 let kasneje v okrožnicah papeža Janeza XXIII in v zaključkih II. vatikanskega koncila.

Križarsko gibanje je raslo iz dela in prizadevanj tedanje mlajše slovenske krščanske inteligence in je bilo v dobri meri vezano na tedanji revijalni tisk, saj so križarji prav na straneh

tedanjih revij razširjali svoje nove poglede. Njihova glasila so bila najprej Križ na gori nato Križ, zatem so pisali v Dom in svet in končno v revijo Dejanje. Toda globoka odmevnost njihovih novih vizij je pustila svoje sledove menda v vsej tedanji publicistiki.

In resnično je bil nastanek in razvoj križarskih pogledov za slovenski narod izredno zanimiv in pomemben pojav, ki se šele v današnji pokoncilski dobi kaže v vsej svoji izredni luči. Zato ga res ne kaže suhoparno odrivati v arhive literarne zgodovine. Nasprotno pa smo mnenja, da bi bilo treba vse tisto obdobje in celoten razvoj križarskega gibanja zelo podrobno preučevati, zato da bi dobili o njem pravo zgodovinsko sliko in še zlasti zato, da bi obogatili svojo sedanjost in gradili prihodnost na izkušnjah in doživetjih tega duhovno tako bogatega in veljavnega slovenskega gibanja.

Kot smo omenili v eni izmed zadnjih šte-

vilk našega lista, se je pred časom lotil tega tako malo raziskanega področja prof. MARKO DVORAK, ki je del svojih dogledanj že objavil pred leti v reviji Nova pot. Odlomki, ki jih objavljamo, naj osvetlijo nastanek križarstva ter njegovo vlogo in pomen v slovenskem prostoru.

—o—

Slovensko križarstvo je bilo napredno in aktivno gibanje na Slovenskem. Prav zaradi naprednosti in aktivnosti je bilo v svojem času največja tarča združene reakcije. In to je razumljivo. Nikakor pa ni razumljivo, da so to gibanje napadali tisti, s katerimi so si križarji ves čas želeli tesnega sodelovanja in zavezništva. Ti napadi so pač lahko izvirali samo iz nerazumevanja, kajti kako bi sicer napadavci iste družbenopolitične pozicije mogli skoraj v isti sapi očitati križarjem, da so družbeno nepomembni, po drugi strani pa, da snujejo iastno politično stranko. To je skrajna nelogičnost, ki jo je lahko zagrešila samo površ-

(Dalje na 7. strani)

Sodobno kmetijstvo

Za zgodnejšo pašo in košnjo

Cilj vsakega gospodarnega živinorejca mora biti, da krmi živino s krmo, ki je kakovostna in ki ima hkrati poceni hranilno vrednost. Če bi hoteli vedeti, katera izmed raznih vrst krme je najcenejša, bi morali oceniti ceno škrobne enote posamezne krme. Pri določenih vrstah krme, kot so žitno zrnje in stranski proizvodi živilske industrije (oljne tropine itd.), je njihova škrobna vrednost precej stalna in njena cena zavisi od trenutne tržne cene. Velike pa so razlike pri domači, voluminozni krmi, kjer se kakovost zelo razlikuje, prav tako tudi cena za kg škrobne vrednosti.

Zaklad na travniku in pašniku

Najcenejši je kg škrobne vrednosti v sveži, kakovostni zeleni krmi, zato je prehrana živine s tako krmo najcenejša. Prednjači paša. V dobri travi stane kilogram škrobne vrednosti manj kot pri košeni travi. Pri senu se zaradi večjih stroškov sušenja in izgub hranilna vrednost še nadalje podraži. Hranilna vrednost je v slabem senu dražja kot v močnih krmilih, v prav dobrem senu pa občutno cenejša. To nam kaže, da je pridelovanje res kakovostnega sena in seveda tudi njegova uporaba v prehrani živine obenem z izkoriščevanjem pašnikov, najboljše pot k donosni govedoreji. Ravno pri krmi in krmilih se skrivajo rezerve za znižanje stroškov tako pri pitju kot prireji mleka. Živino-

rejci ne morejo namreč vplivati na oblikovanje cen kupljenih krmil, lahko pa si pomagajo tako, da pridelajo čim več kakovostne krme. Pri nas prevladujejo med kmetijskimi zemljišči travniki, katere pa lastniki premalo gnojijo, tako da dajejo premalo krme in še tista je slaba, zlasti zaradi pozne košnje in neustreznega sušenja.

Čas košnje

Kositi je treba pred cvetenjem vodilni trav, kajti seno, košeno pred cvetenjem, je navadno po škrobnih enotah za okrog 20 odst. in po beljakovinah za 33 odst. boljše kot seno, košeno po cvetenju trav. Taka trava vsebuje tudi več prebavljivih snovi ter manj surovih vlaken. Primeren čas za košnjo pade pri nas v drugo polovico maja. Če se cvetenje zaradi različnih razlogov, letos zaradi marčne suše, nekoliko zavleče, potem kosimo tudi tja do prve desetine junija. Vedno pa je treba čas košnje izbrati po predhodnem ogledu glavnih trav na travniku. Tisti, ki kosi zgodaj, torej v smislu povedanega tudi pravočasno, bo prav gotovo tudi na kraških tleh dosegel dobro drugo košnjo — otavo. Če kosimo prepozno, se zgodi, da ob suhem vremenu, ki več ali manj redno pride julija, ruša »zgorja«. Zgodaj pokošen travnik največkrat dobro izkoristi za svojo rast del zgodnjepoletnih padavin. Trave sicer puščamo do cvetenja le vsako tretje ali četrto leto, da si v koreninah naberejo rezervnih snovi. Te omogočajo rastlinam, da vedno znova poženejo in se obrastejo. Tako preprečimo, da izginjajo dragocene trave.

Pri nas travo sušijo skoraj izključno na tleh. Prevladuje mnenje, da se na Krasu seno razmeroma hitro posuši in da zatorej ne izgubi dosti hranilnih snovi. Vendar temu ni tako, izgube so še vedno precejšnje, zlasti izgube prebavljivih hranilnih snovi, ki dajejo krmi pravo vrednost. Izgube nastajajo zaradi dihanja rast-

lin, lomljenja in talne vlage. Tudi naši živinorejci bi si morali urediti razne sušilne naprave in pripomočke (žične naprave).

Pregled kosilnice

Preden seno spravimo, je umestno tudi pregledati kosilnico, zlasti motor. Stroj je treba premazati in trdno priviti vse vijake na kolesih, pa tudi prste in prstna rezila na grebenu. Ugotoviti je potrebno, ali naravnana višina rezi ustreza. To je odvisno od razgibanosti travnika. Za naše razmere bi ustrezala srednja rez. Dobro je tudi paziti na hitrost košnje. Trava mora padati enakomerno nazaj na greben. Če pada naprej, pomeni, da se kosilnica pomika prepočasi (primerna hitrost je 5-6 km na uro) ali pa kosa ni več ostra.

Cenena paša in odlična krma

Govoriti o kakovostni in ceneni krmi se pravi govoriti predvsem o paši. S pašo pričnemo dovolj zgodaj spomladi. Ne smemo čakati, da ruša postane previsoka. Dandanes vidimo, zaradi pomanjkanja delovne sile pa tudi zaradi motorizacije, malo živine na paši, zato se nam zdi umestno opozoriti, da temu zlahka odpomočemo z nabavo električnega »pastirja«, t.j. električne ograje. Z njo ogradimo toliko travne površine, da jo živina lahko dobro popase. Nato živino damo na drugo ogrado. V prvo se živina povrne tedaj, ko se trava dovolj obrase. Električni pastirji so se dobro obnesli, saj se živali, ko so spoznale njih ustredek, držijo proč od ograje. Paziti je treba, da ima izbrana ograda tudi kako drevo ali višji grm za senco. Pri pričetku paše moramo posebno pozornost posvetiti preskrbi živine z mineralnimi hranilnimi snovmi, ki jih nabavimo pred pričetkom paše in jih nato pokladamo živini prve tedne. V prvih pašnih dneh moramo živino pravilno dohrmiti, da ne pride do težjih prebavnih motenj. Zato moramo pred pašo živini položiti v hlevu nekaj sene. V začetku pasemo živino le pol dne, ostale obroke dohrmimo v hlevu s senom in močnimi krmili. Postopoma nato zmanjšujemo delež krme v hlevu.

KJE SO VZROKI NASILJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

tva do demokratičnih družbenih oblik v Italiji ni kriva demokracija kot taka, ampak neka bolezen, ki razjeda demokratično družbo. Diagnoze te bolezni so različne, a se strinjajo v tem, da je ta bolezen predvsem moralne narave.

Diagnoza

Naj navedemo samo eno teh diagnoz, ki jo je podal pisatelj Alberto Moravia v »Stampi« in v članku »Razmišljanje po atentatu«: »Če bi uboga Gabriella Bortolon spet mogla postati iz mrtvega kipa same sebe (pisatelj ima v mislih izredno lepo držo nesrečne deklice v smrti, kakor da bi bila mirno in vedro zaspala, kar je ganilo vso javnost, ki še ni postala brezbrizna in brezčutna ob takih nasilstvih, op. avtorja) živa oseba, kakor je bila, in bi morala po svoji preprosti zdravi pameti povedati za glavni vzrok svoje smrti, bi nedvomno pokazala s prstom na krizo pravičnosti v tej državi. Pravičnost je ljudem potrebnejša od kruha; in v resnici ni velikih zgodovinskih kriz nikoli povzročilo pomanjkanje, ampak polom temeljnih vrednot, med katerimi je pravično sredstvo gotovo najvažnejše. Italijanski dnevniki objavljajo pri vsakem izbruhu nasilja zdaj že dolgi seznam tako imenovanih skrivnostnih smrti v zadnjih štirih letih. Toda v čem je ta skrivnostnost, če ne v sodstvu, ki ni delovalo, kot bi moralo, in je tako naravnost ali posredno povzročilo »nepravice terorizma?«

K temu bi bilo treba dodati še to, da bi morala demokratična družba ne le s sodstvom, ampak tudi z moralno avtoriteto veliko bolj odločno nastopiti proti vsem tistim, ki zagrešijo nasilna dejanja in atentate, pa tudi proti vsem ideologijam, ki povečujejo nasilje kot sredstvo v boju za napredek in socialno pravičnost ali narodno veličino.

Odprt človek tako včeraj kot danes

(Nadaljevanje s 6. strani)

nost in popolno nerazumevanje. Nerazumevanje zaradi že navedenega in še zaradi tega, ker se ni upoštevalo pravilo, da je treba ocenjevati d e l o samo, ne pa ocenjevavčeve, torej lastne predstave o njem. Subjektivistična labilnost, ki so jo najbolj ognjevitno očitali križarjem, je bila pravzaprav poglavitna lastnost njihovih najbolj zagriženih očitarev samih.

Tudi v naših dneh se kakor v času slovenskih križarjev pojavlja nasilje zunanje sheme nad človekovim življenjem, oblast anonimne, tradicijske avtoritete nad osebno odločnostjo, tudi danes potekajo vse ambicije skozi roke nekakšnega abstraktnega kolektiva, ki je kakor kitajski zid oddelil živega, polnega človeka od pristne in prizadete aktivnosti in od osebne odgovornosti. Tudi danes prevladuje v človeku egoizem in zloba, ki zasmehuje vsako zares človeško vrednoto, ki dan za dnem uničuje na tisoče in tisoče posameznih optimizmov, ubija na stotine plemenitih hotenj. Tudi danes je človek samo toliko vreden, kolikor plača, in je plačan samo toliko, kolikor na borzi znaša denarna vrednost njegovega dela

— denar, brez srca in brez brez toplega stiska roke. Tudi danes ima človekovo delo en sam smoter: preživljati — in ni veselja, ni radoživosti, ni občutka sreče spričo potrebnosti in koristnosti vsakega opravila za vse človeštvo.

Toda tudi danes se dviga človek, ki ga kakor Kranjčevičevega »zadnjega Adama« žeja po življenju. Človek: sam. In zdi se, kakor da bi vpil v jezik nekega tujega, nepozabnega sveta: njegove besede se izgubljaajo v ropotanju nerazumevanja. Človek na majhni kozmični kapljici, na prašku, ki z drugimi praški leti v nekakšnem ravovesju sil nekam v negotovost, človek na koščku kozmičnega prahu si krčevito prizadeva najti stik s sočlovekom.

Vsak človek je — pa naj se tega zaveda ali ne, naj to hoče ali ne — ustvarjavec zgodovine, vsak človek nosi vso osebno odgovornost za njeno podobo. Zato se mora vsak človek v vsakem trenutku nepreklicno sam spoprijeti z vso težo vsake odločitve. Vsakdo mora sam odgovarjati za svoj delež ali ne-delež pri njeni podobi.

(se nadaljuje)

33

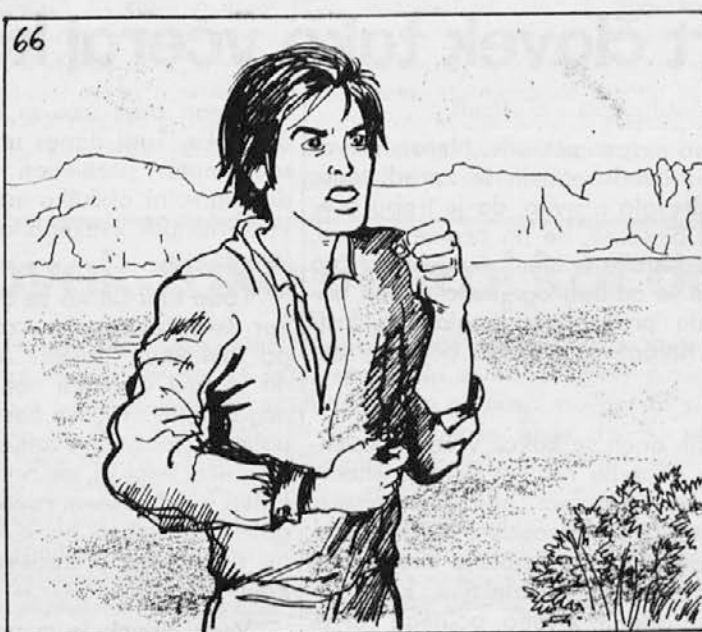
Po Conradu Richterju
prireja Olga Ratej, riše Melita Vovk-Štih.

BELI SIN

65. Beli sin ga je globoo ganjen poslušal. Trda kepa v prsih se mu je spet zmehčala. Spet je začutil kri, ki mu je plala po žilah. Gledal je tega velikega moža, ki je bil njegov oče, in dal bi vse na svetu, če bi mu smel pasti pred noge in ga prositi odpuščanja. Zdaj je v sebi določno čutil svojo krivdo; užalil je tega čudovitega moža, nikogar drugega kot samo njega, zakaj zničil je njegove upe. »Oče moj,« je šibko zastokal, »nikoli več se ne vrnem k belemu ljudstvu. Verjemi mi, da so mi tujci, da so moji sovražniki.« Visoki javor ga je dolgo negibno gledal. Ta pogled ni obtoževal, vendar pa tudi ni odpuščal. Nobena mišica v obrazu

mu ni trznila, stal je nedostopen in trd kakor skalnat vrh. Niti pomilovanja niti žalosti ni bilo v njegovem glasu, ko je povzel: »Beli sin, o tem ne odločaj ti, marveč odločaj tvoja kri. Odločajo tiste kaplje bele krvi, ki je ostala v tvojih žilah. Zdaj tako misliš, da so ti tujci, da so ti sovražniki. Če pa nekaj časa ne boš več z nami, te bo gnalo k njim. Zato, ker si njihove krvi. Beli sin, poslušaj me. Vem, da imaš indijansko srce. Imaš tudi indijansko glavo. Toda tvoja kri je še vedno vodena kot kri belcev. Ne meša se s krepko gosto krvjo indijanskega rodu.«

66. Mlavec je vtrepetal. Vse v njem, sleherno vlakno in sleherni misel, je koprnelo po očetu. »Ne zapuščaj me,« je hromo premikal ustnice. Rad bi bil zakričal, pa ni mogel. Očetov pogled ga je prikoval k tlom, ga ohromil, pa ni mogel spraviti glasu iz sebe. Kaj sem storil, kaj sem storil, se je vpraševal in samo zibanje glave je razodevalo, da trpi kot ranjena mlada žival. Oče je spet povzel: »Sin moj! Dovolj je bilo besedi. Pošteno sem ti povedal, kar sem ti imel povedati. Zdaj je napočil čas, ko morava oditi. Skupaj bova odšla od tod, spremil te bom do ceste belega moža. Tam pa se bova ločila. Ti se boš obrnil proti vzhodu,

jaz bom šel proti zahodu. Poslej za naju ne bo več skupne poti. Nikoli več. Poslej ne bova več oče in sin. Nikoli več. Ti boš zame belec in jaz bom zate Indijanec. Sovražnika bova, pomni to! Enkrat si se vrnil, toda drugič se ne moreš več. Če se bova še kdaj srečala, se bova borila. Moral me boš ubiti, ali pa bom jaz tebe. To je vse. Zdaj veš, kaj ti je storiti. Govoril sem.« Deček je obupno iskal besed, vendar jih ni našel. Gledal je svojega očeta, noge so se mu šibile, ljubil ga je kot še nikdar poprej, ljubil, ljubil.